

สิทธิมนุษยชน : ปัญหาในมโนทัศน์ และการนำเข้ามาในประเทศไทย

วนัส ปิยะกุลชัยเดช*

Received: June 1, 2018

Revised: October 30, 2018

Accepted: November 5, 2018

บทคัดย่อ

มโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนสามารถถอยหลังกลับไปได้ถึงความคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ทั้งในแนวคิดในศาสนาคริสต์และในสกุลความคิดแบบพันธสัญญา ตัวมโนทัศน์นี้ได้ทวีความสำคัญเมื่อนำมาใช้ในทางการเมือง ทั้งในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา รัฐบัญญัติสิทธิในรัฐธรรมนูญสหรัฐฯ หรือในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เมื่อความคิดดังกล่าวถูกนำเข้ามาในประเทศไทย สิทธิมนุษยชนตกอยู่ในกลุ่มเดียวกับความคิดทางการเมืองอื่น ๆ ที่ถูกนำเข้าคือ ถูกบิดเบิดให้เข้ากับบริบทของไทย การพัฒนาการของมโนทัศน์และการบิดเบิดได้ก่อปัญหาให้กับตัวมโนทัศน์เองและการนำเข้ามาใช้ในประเทศไทย ทั้งการสูญเสียการอ้างธรรมชาติของมนุษย์ การเพิ่มขึ้นของจำนวนสิทธิที่ปราศจากขอบเขต ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้มโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญทางการเมือง แต่ปราศจากพลังที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง หรือระหว่างพลเมืองกับพลเมืองตามมโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนนั้น

คำสำคัญ : สิทธิมนุษยชน สิทธิธรรมชาติ

ผู้รับผิดชอบบทความ : อาจารย์วนัส ปิยะกุลชัยเดช สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 หมู่ที่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 08 5982 3918 E-mail : wanas.piy@outlook.com

* ร.บ. (การปกครอง) เกียรตินิยมอันดับสอง, ร.ม. (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Human Rights : Some Problems Within the Concept and the Conceptual Importation to Thai Society

Wanas Piyakulchaidech*

Abstract

The concept of Human Rights can be traced back to the idea of human nature within the Christianity and the school of contractarianism. The concept becomes a focal point when it is used in the sphere of politics of the U.S. declaration of Independence, the bill of rights in the U.S. constitution and the Universal Declaration of Human Rights (UDHR). Once the idea was imported into Thailand, it fell in the same position as any imported political ideas which were stretched, twisted to fit Thai political context. The development of the process of being twisted caused the problem within the concept of losing the claiming of the human nature, the increase of the amount of rights that had no boundary and the problem of the conflicting between the original context of the concept and Thai culture. The result of all these problems, the problem within the concept itself or the problem of importing to Thai society, tends to lead the concept becoming the political significance concept without the driving force to develop or change the relationship between the state and the citizens and between the citizen, themselves according to the concept.

Keyword : human rights, Natural rights

Corresponding Author : Mr. Wanas Piyakulchaidech, School of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University, 9/9 Moo 9 Chaengwattana Rd. Bangpood, Pakkret Nonthaburi 11120. Tel 08 5982 3918 E-mail : wanas.piy@outlook.com

* B.A. (Politics and Government), 2nd Class Honors, M.A. (Government) Thammasat University, Lecturer in Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University

บทนำ

สิทธิมนุษยชนเป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ ‘Human Rights’ คำนี้มีอิทธิพลต่อการเมืองและสภาพทางสังคมในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกือบทุกประเทศในโลกรวมทั้งประเทศไทยได้รับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ปฏิญญาดังกล่าวมีผลต่อกฎระเบียบกฎหมาย และการดำเนินนโยบายของประเทศต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพิทักษ์หรือรักษาไว้ซึ่งสิทธิของมนุษย์ทุกคน ถึงแม้ว่าเอกสารดังกล่าวจะมีอายุค่อนข้างน้อยคือ เพียงประมาณ 60 กว่าปีจนถึงปัจจุบัน

แต่พร้อมกันนั้นมโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนกลับประสบปัญหาเมื่อถูกนำมาใช้ในประเทศที่ไม่ใช่ตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบังคับใช้หรืออ้างไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของคนในสังคมที่ไม่ใช่ตะวันตก ด้วยเหตุนี้เมื่อพิจารณาถึงปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้ว นักวิชาการตะวันตกมักจะพิจารณาในแง่มุมที่ว่า สมมติฐานที่ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสากลอยู่แล้ว เพียงแต่ปราศจากกลไกทางการเมืองระหว่างประเทศที่จะบังคับให้สิทธิมนุษยชนนั้นเกิดผลขึ้น (Doherty, 2009, pp. 753-755; Hafner-Burton, 2013, pp. 2-6) ในขณะที่ความคิดของนักวิชาการกลุ่มที่สองนั้นมองปัญหาสิทธิมนุษยชนด้วยสมมติฐานที่ต่างออกไป กล่าวคือ ปัญหาการบังคับใช้นั้นไม่ได้เกิดเพียงเพราะการปราศจากกลไก แต่กลไกนั้นเกิดขึ้นจากมนุษย์ และเมื่อมนุษย์จำเป็นต้องยอมรับกลไกที่แปลกแยกจากความคิด หรือธรรมเนียมอื่น ๆ ที่มีอยู่เดิมในบริบททางสังคมวัฒนธรรมของประเทศตน ปัญหาการบังคับใช้จึงเกิดขึ้น (Mignolo, 2013, pp. 44-64; Rajagopal, 2006, pp. 769-770) ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับนักวิชาการในกลุ่มที่สอง และจะแสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์เรื่องสิทธิ

มนุษยชนในไทยก็เกิดจากสาเหตุเดียวกัน จากการข้ามบริบทและขัดแย้งกันของความคิดที่มาจากต่างบริบททางสังคม

จากรากฐานที่มาของความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เก่าแก่ และมีที่มาจากหลายแหล่ง จนกลายมาเป็นความคิดสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน การอ้างถึงสิทธิมนุษยชนที่มีรากฐานความคิดทางศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาสนาคริสต์ที่ได้กลายมาเป็นรากฐานของความคิดเรื่องความเท่าเทียม รวมถึงจากนักคิดสกุลพันธสัญญาที่อ้างสิทธิตามธรรมชาติ และจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่กำหนดเนื้อหาเป็นกฎระเบียบ ที่มาเหล่านี้ที่ปะทะและประสานกันจนกลายเป็น Human Rights ตามความคิดแบบตะวันตก และเมื่อความคิดดังกล่าวได้เข้ามายังประเทศไทยได้ผสมผสานกับความคิดทางศาสนาและการเมืองในสังคมไทยจนกลายมาเป็นสิทธิมนุษยชนตามความคิดไทย มโนทัศน์ซึ่งมีที่มาสลับซับซ้อนนี้เองได้กลายมาเป็นคำที่มีพลังทางการเมือง ใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้ต่อสู้กับอำนาจรัฐ ซึ่งได้อาศัยคำดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการจำกัดอำนาจรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซง รวมถึงเรียกร้องไปยังองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการต่อสู้ของตน บทความนี้จะชี้ถึงประวัติความเป็นมาของมโนทัศน์ดังกล่าวและการเปลี่ยนแปลงสภาพให้กลายเป็นไทย รวมถึงปัญหาของมโนทัศน์ทั้งในระดับตัวมโนทัศน์เอง และเมื่อถูกนำมาใช้ทางการเมือง

1. ประวัติความเป็นมาและความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นความคิดหรือมโนทัศน์ทางการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากอารยธรรมตะวันตกเป็นหลัก อารยธรรมตะวันตกได้ส่งผลต่อลักษณะ

และเนื้อหาของมโนทัศน์ดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยในเรื่องนี้จะกล่าวใน 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน และส่วนที่สอง ได้แก่ ความหมายของสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก

1.1 ประวัติความเป็นมา

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมตะวันตก ประวัติความเป็นมาของความคิดดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้านด้วยกันคือ 1) ศาสนา 2) ความคิดทางการเมือง และ 3) คำประกาศ กฎหมาย กฎระเบียบ

1) ศาสนา

ศาสนาเป็นพื้นฐานของความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในแง่ที่ว่า ศาสนาให้ภาพมนุษย์ที่เท่าเทียมกันและสิทธิหรืออำนาจที่เป็นธรรม ที่มนุษย์สามารถกระทำได้ ศาสนาที่ให้ภาพในลักษณะนี้จะเห็นได้ชัดเจนอย่างยิ่งในกรณีของคริสต์ศาสนา

คริสต์ศาสนาได้ให้ภาพของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน เนื่องจากมนุษย์เกิดขึ้นจากพระฉายา (Image) หรือภาพลักษณ์ของพระผู้เป็นเจ้า ดังจะเห็นได้จากข้อความในปฐมกาล (Genesis) ในคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (Old Testament) ที่ว่า “พระผู้เป็นเจ้าทรงตรัสว่า ให้สร้างมนุษย์ตามฉายาของเรา ตามความเหมือนของเรา และให้เรา มีอำนาจเหนือมัจฉาในสาคร เหนือปักษีในนา เหนือเหล่าปศุสัตว์ทั่วพื้นพิภพ และเหนือเหล่าสัตว์เลื้อยคลานบนพสุธา” (Genesis 1:26, King James Version, แปลโดยผู้เขียน) ต่อมา “โดยเหตุนี้ พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์จากพระฉายาของพระองค์ ทรงสร้างมนุษย์บุรุษในพระฉายาของพระองค์ ทรงสร้างมนุษย์บุรุษและสตรีในพระฉายาของพระองค์” (Genesis 1:27, King James Version, แปลโดย

ผู้เขียน) และ “พระผู้เป็นเจ้าทรงอำนาจพรให้กับพวกเขา และทรงตรัสว่า จงเจริญรุ่งเรือง จงขยายพงศ์พันธุ์ให้เต็มเต็มและควบคุมพิภพ จงมีอำนาจเหนือมัจฉาในสาคร ปักษีในนา และสรรพชีวิตที่เยื้องย่างอยู่บนพิภพ” (Genesis 1:28, King James Version, แปลโดยผู้เขียน)

จากข้อความดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจสัมพันธ์กับความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนคือ เรื่องความเท่าเทียมกัน และเรื่องสิทธิอำนาจ และจะเห็นได้ว่า จากข้อความในพระคัมภีร์ พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์ออกจากพระฉายาหรือภาพลักษณ์ของพระองค์ ในแง่นี้มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความเหมือนกันคือ เหมือนกับพระผู้เป็นเจ้าทั้งสิ้น ความเหมือนในที่นี้จึงแสดงออกมาเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทุกคนย่อมเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง (created) ผ่านพระประสงค์พระผู้สร้าง (Creator) ด้วยกันทั้งสิ้น มนุษย์ทุกคนจึงเสมอภาคกันทั้งสิ้นในแง่ของการเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น

นอกจากนี้ เมื่อพระผู้เป็นเจ้าทรงได้ตรัสย้ำถึงสองครั้งถึงการให้มนุษย์มีอำนาจเหนือสัตว์ต่าง ๆ ในโลกนี้ ทั้งทรงให้มนุษย์ชาติขยายเผ่าพันธุ์ให้ทั่วแผ่นดิน มีอำนาจเหนือพื้นพิภพ ข้อความดังกล่าวจึงเป็นข้อความแรก ๆ ที่แสดงถึงการรองรับอำนาจของมนุษย์จากผู้มีอำนาจซึ่งในกรณีของพระผู้เป็นเจ้า อำนาจที่มีการรับรองที่ว่าเป็นสิ่งที่เริ่มจุดเริ่มต้นหนึ่งในการอ้างสิทธิของมนุษย์ต่อสิ่งอื่น และได้กลายมาเป็นหนึ่งในที่มาของสิทธิของมนุษย์ตามนัยศาสนา

2) ความคิดทางการเมือง

รากฐานความคิดทางการเมืองของสิทธิมนุษยชนเป็นเช่นเดียวกับในกรณีของศาสนา คือ ประกอบด้วยความคิดในสองเรื่อง เรื่องที่หนึ่ง ความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และในเรื่องที่สอง สิทธิ แต่

ที่มาและเหตุผลที่ทำให้เกิดความเท่าเทียมและสิทธิมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นเมื่อเทียบกับความคิดที่มาจากศาสนาหรือมาจากความคิดทางการเมืองด้วยตัวเอง แต่ต่างบุคคลและช่วงเวลา ดังจะเห็นได้จาก

ในเรื่องแรก ความคิดเรื่องความเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์มีความสำคัญกับแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเมื่อสิทธิมนุษยชนกล่าวอ้างถึงสิทธิของมนุษย์ชนหรือสิทธิของมนุษย์ทั้งหมดนั้น ย่อมแสดงถึงมนุษย์ว่า ต้องมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันและบางสิ่งบางอย่างนี้เองที่ทำให้มนุษย์มีสิทธิที่ไม่สามารถละเมิดได้ คำถามที่ตามมาคือ สิ่งใดคือ สิ่งที่มีมนุษย์มีส่วนร่วมและการไม่สามารถละเมิดได้นั้นอ้างอิงจากอำนาจใด

หากมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา องค์กรทางการเมืองที่สังกัด สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ วัย เพศ ความเฉลียวฉลาด ระดับของคุณธรรม ฯลฯ การจะทำให้มนุษย์ที่แตกต่างกันนั้นมีความเท่าเทียมกันจึงจำเป็นต้องมีการประดิษฐ์คำอธิบายขึ้นมา หนึ่งในคำอธิบายที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาคือ ความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยอ้างกลับไปถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่ทุกคนต่างมีส่วนร่วม เพียงกำเนิดเป็นมนุษย์เหมือนกันทุกคนจะมีส่วนร่วมทั้งสิ้น ปัญหาที่ตามมาคือ ลักษณะใดของมนุษย์ที่เป็นสากลที่ทุกคนมีส่วนร่วมนี้

นักคิดหรือนักปรัชญาการเมืองสกุลที่มุ่งตอบคำถามนี้คือ นักคิดสกุลพันธสัญญา (Contractarianism) นักคิดสกุลดังกล่าวจะเริ่มต้นด้วยการบรรยายถึงสภาพธรรมชาติของมนุษย์ก่อนมีการจัดตั้งองค์การทางการเมืองรูปแบบใด ๆ ขึ้น และแสดงการเปลี่ยนผ่านมาสู่องค์การทางการเมือง โดยให้หนึ่งในธรรมชาติของมนุษย์ที่มีร่วมกัน

คือ ความสามารถในการใช้เหตุผลขบคิดใคร่ครวญ (reasoning) โดยนักคิดที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) และฌ็อง-ฌาค รุสโซ (Jean-Jacques Rousseau) (Hobbes, 1991, pp. 91-100; Locke, 2016, pp. 91-100; Rousseau, 1999, pp. 122-125) ความแตกต่างของนักคิดทั้งสามต่างกันในเนื้อหาของสิทธิตามธรรมชาติที่แตกต่างกัน รวมถึงสิทธิพลเมือง รูปแบบรัฐ อำนาจอ และหน้าที่ของรัฐ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองที่แตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันในนักคิดสกุลนี้คือ การอ้างที่มาของสิทธิทางการเมืองและการจัดความสัมพันธ์ทางการเมืองบนพื้นฐานจากสิทธิธรรมชาติ และยืนยันการเปลี่ยนแปลงสิทธิตามธรรมชาติ (natural rights) ของมนุษย์ให้กลายเป็นสิทธิทางการเมือง (political rights) ของพลเมือง หรือกล่าวอีกนัยคือ กระบวนการเปลี่ยนมนุษย์ในธรรมชาติให้กลายเป็นพลเมืองในสังคมการเมือง

เนื้อหาของสิทธิตามธรรมชาติที่แตกต่างกันของแต่ละนักคิด ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการทำสิ่งใดกับใครก็ได้ของฮอบบส์ (Hobbes, 1991, pp. 91-100) หรือสิทธิในทรัพย์สิน ในเสรีภาพ และในชีวิตของล็อก (Locke, 2016, pp. 14-26) และสิทธิในเสรีภาพของรุสโซ (Rousseau, 1999, pp. 112-118) และเมื่อเกิดสังคมการเมืองขึ้น สิทธิตามธรรมชาติของนักคิดทั้งสามยังมีความแตกต่างกัน ในกรณีของฮอบบส์ถึงแม้จะเกิดรัฐที่มีอำนาจเด็ดขาดแต่สิทธิตามธรรมชาติบางประการยังดำรงอยู่และสิทธิทางการเมืองยังรับรองสิ่งนั้น เช่น สิทธิในการรักษาดนให้พ้นจากอันตราย โดยสูญเสียสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ที่อยากทำไป (Hobbes, 1991, pp. 91-100) เป็นต้น หรือในกรณีของล็อกที่สิทธิ

ตามธรรมชาติทุกประการยังอยู่ครบโดยถูกรับรองจากสังคมการเมืองนั้น (Locke, 2016, pp. 63-64) และรัฐบาลหรือสังคมการเมืองใดกระทำการละเมิดสิทธิที่ถูกรับรองนั้น พลเมืองในรัฐนั้น ย่อมสามารถล้มล้างรัฐบาลหรือสังคมการเมืองดังกล่าวได้ (Locke, 2016, pp. 104-120) ในขณะที่สำหรับรุสโซแล้วไม่มีพื้นที่ให้สิทธิตามธรรมชาติหลงเหลืออยู่แต่อย่างใด มีแต่เพียงเฉพาะสิทธิทางการเมืองที่ตกลงกันในการก่อตั้งสังคมการเมืองเท่านั้น ที่มีให้สำหรับพลเมือง (Rousseau, 1999, pp. 125-127)

3) คำประกาศ กฎหมาย กฎระเบียบ

แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ และสิทธิทางการเมือง รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิทธิทั้งสองประการในสังคมการเมืองนี้เองที่เป็นรากฐานให้กับความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่ความแตกต่างระหว่างนักคิดแต่ละคนจะนำมาสู่ปัญหาที่ว่าขอบเขตและความหมายที่แน่นอนของสิทธิมนุษยชนอยู่ที่ใดกันแน่ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากความคิดทางการเมืองของนักคิดเหล่านี้ สิทธิมนุษยชนเริ่มกลายสภาพจากความคิดมาเป็นกฎระเบียบ หรือข้อบังคับ เอกสารทางการเมืองที่แสดงถึงคำว่า สิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจนที่สุดสามารถพิจารณาได้จากเอกสารทางการเมืองที่ชื่อเสียงอย่างยิ่ง 3 ชิ้นคือ คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา (United States Declaration of Independence) รัฐบัญญัติสิทธิแห่งสหรัฐอเมริกา (Bill of Rights) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ของสหประชาชาติ

คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในเอกสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลสูงที่สุดจนถึง

ปัจจุบันโดยข้อความที่มีความสัมพันธ์กับสิทธิมนุษยชนที่ว่า “เราถือว่า นี่เป็นความจริงที่ประจักษ์แจ้งในตนเองที่มนุษย์ทุกคนถูกสร้างมาอย่างเสมอภาค และมนุษย์ถูกสร้างโดยพระเจ้าผู้สร้างให้มีสิทธิที่ไม่อาจพรากไปได้ โดยสิทธิเหล่านี้คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และในการแสวงหาความสุข เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเหล่านี้ รัฐบาลจึงถูกจัดตั้งขึ้นท่ามกลางหมู่มนุษย์ และได้รับอำนาจที่ยุติธรรมในการปกครองจากความยินยอมของผู้ได้ปกครอง เมื่อใดก็ตามที่รูปแบบใด ๆ ของรัฐบาลกลายเป็นผู้ทำลายเป้าหมายในการรักษาไว้ซึ่งสิทธิเหล่านี้ ประชาชนจะมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงและล้มล้างรัฐบาลนั้น ๆ และสร้างรัฐบาลใหม่โดยวางไว้ซึ่งเป็นหลักการในการรักษาสิทธิดังกล่าว และจัดระเบียบรูปแบบการใช้อำนาจเพื่อรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัยและความสุขของประชาชน” (U.S. Declaration of Independence 1776, Paragraph 2, แปลโดยผู้เขียน)

การกล่าวอ้างถึงความจริงที่ประจักษ์แจ้งในตัวเองนี้ (self-evident) เท่ากับเป็นการยืนยันถึงพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องมีส่วนร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ธรรมชาติของมนุษย์ และด้วยธรรมชาติที่มีร่วมกันนั้นมนุษย์จะมีสิทธิ 3 ประการที่ไม่อาจพรากออกไปจากตัวมนุษย์ได้คือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข จะเห็นได้ว่าจากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลอย่างชัดเจนของแนวคิดสกุลพันธสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ล็อคที่กล่าวถึงสิทธิที่ไม่อาจพรากไปได้ (inalienable rights) ของมนุษย์ เพียงแต่แตกต่างกันที่รายละเอียดคือ สิทธิดังกล่าวที่แตกต่างกัน

เนื้อหาของคำประกาศฯ ในลักษณะนี้ยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนถึงอิทธิพลของล็อค กล่าวคือ การประกาศถึงรัฐที่มีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งสิทธิดังกล่าว

จึงเท่ากับเป็นการกำหนดขอบเขตว่า รัฐหรือองค์การทางการเมืองจะมีอำนาจหรือเข้าแทรกแซงกิจกรรมของมนุษย์ว่าสามารถทำได้เพียงใด การอธิบายว่าสิทธิที่ว่านี้ได้กลายมาเป็นหลักการพื้นฐาน และเป้าหมายของรัฐบาล รัฐบาลใดพยายามที่จะพรากสิทธิดังกล่าว ประชาชนย่อมมีความชอบธรรมที่จะล้มล้างรัฐบาลนั้น ๆ และสถาปนารัฐบาลใหม่ที่มุ่งรักษาไว้ซึ่งสิทธิดังกล่าว

เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้งขึ้นอันเป็นผลพวงจากคำประกาศอิสรภาพ และสงครามปฏิวัติอเมริกาในปีคริสต์ศักราช 1775-1783 นั้น รัฐธรรมนูญใหม่ได้ถูกร่างขึ้นมาเป็นรากฐานในการเกิดขึ้นของประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ รัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้มีส่วนเพิ่มเติมที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นส่วนที่ว่าด้วย ‘รัฐบัญญัติสิทธิ’ ในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 ในมาตราที่ 1-10 ข้อความที่ “รัฐสภาจะต้องไม่สถาปนาศาสนาหรือจำกัดการปฏิบัติตามศาสนกิจโดยเสรี หรือลดทอนสิทธิของประชาชนในการพูด การตีพิมพ์ หรือการชุมนุมโดยสงบหรือสิทธิที่ประชาชนจะยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อรัฐบาลได้” (U.S. Const. amend. I, แปลโดยผู้เขียน) หรือ “เหล่าทหารอาสาที่จำเป็นในการรักษาอิสรภาพของรัฐและสิทธิของประชาชนที่จะเก็บและจับอาวุธจะต้องไม่ถูกล่วงละเมิด” (U.S. Const. amend. II, แปลโดยผู้เขียน) และใน “สิทธิของประชาชนในร่างกาย เคหสถาน เอกสารและทรัพย์สินจะต้องถูกรักษาไว้ให้มั่นคงจากการตรวจค้นหรือยึดกักขังโดยมีเหตุอันควร และการออกหมายหรือคำสั่งดังกล่าวจะกระทำมิได้ ยกเว้นแต่โดยเหตุที่สมควรด้วยการสาบานหรือคำประกาศอย่างเป็นทางการถึงสถานที่ที่จะถูกตรวจค้นหรือบุคคลที่จะ

ถูกกักขัง” (U.S. Const. amend. IV, แปลโดยผู้เขียน) จากข้อความใน ‘รัฐบัญญัติสิทธิ’ ได้ยืนยันถึงสิทธิของประชาชน (The right of the people) สิทธิดังกล่าวที่ได้ถูกรองรับนั้นไม่ว่าจะเป็นสิทธิในเสรีภาพ (right to freedom) ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการพูด การนับถือศาสนา ตามการแก้ไขเพิ่มเติมที่ 1 หรือสิทธิในทรัพย์สินซึ่งถูกรองรับไว้ในการแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 เท่ากับเป็นการนำสิ่งที่ เป็นข้อเสนอของ ล็อค และสิ่งที่ประกาศไว้ในคำประกาศอิสรภาพ สหรัฐอเมริกามารับรองเป็นกฎหมายให้เป็นรูปธรรมโดยสิทธิที่รับรองไว้ในรัฐบัญญัติสิทธินั้นมีทั้งสิ้น 10 ข้อ

แม้ว่าคำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกาและรัฐบัญญัติสิทธินั้น ไม่ได้มีข้อความใดกล่าวถึงหรือใช้คำว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ โดยตรง แต่มีการกล่าวถึงโดยนัยสิทธิของมนุษย์ในคำประกาศฯ และสิทธิของประชาชนในรัฐบัญญัติฯ คำประกาศหรือกฎระเบียบที่กล่าวถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนโดยตรง และมีอิทธิพลในระดับสากลที่สุด ในปัจจุบันคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

เนื้อหาในปฏิญญาสากลฯ นั้นได้ให้กรอบความคิดที่สำคัญต่อสิทธิมนุษยชนในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการรองรับสิทธิต่าง ๆ ที่เคยได้กล่าวถึงมาแล้วในส่วนที่เป็นประวัติความคิดของสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงการเพิ่มเติมประเด็นใหม่ ๆ เข้าไป โดยเนื้อหาปฏิญญาสากลฯ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ในเรื่องการเพิ่มเติมรายละเอียดและประเด็นใหม่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ในส่วนแรก ในปฏิญญาสากลฯ ได้เพิ่มเติมรายละเอียดของเรื่องสิทธิที่เคยมีมาในอดีตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

ประการหนึ่ง เนื้อหาในปฏิญญาสากลฯ ได้ยอมรับหลักการความเสมอภาคกันของมนุษย์ดังที่ปรากฏในความคิดของนักคิดสกุลพันธสัญญา ดังจะเห็นได้จากข้อความข้อ 1 ในปฏิญญาฯ ที่ว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ” (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ, 2551) ความเสมอภาคที่เป็นพื้นฐานนี้ทำให้สิทธิที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต้องเท่าเทียมกันตราบเท่าที่บุคคลนั้นเป็นมนุษย์

ประการที่สอง ปฏิญญาสากลฯ ในข้อที่ 3 ได้ยืนยันสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล โดยได้ให้รายละเอียดของการยืนยันถึงสิทธิดังกล่าว ในข้อที่ 6 ด้วยการรับรองสถานะของการบุคคลหรือพลเมืองโดยรัฐ โดยทำให้ปัจเจกชนเป็นบุคคลตามกฎหมาย ในข้อที่ 7 ให้มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ในข้อที่ 8 ให้สามารถรับค่าชดเชยจากรัฐ หากมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิโดยรัฐ ในข้อที่ 9 ห้ามการจับกุมตามอำเภอใจ ในข้อที่ 10 ต้องมีการพิจารณคดีโดยต้องกระทำอย่างเป็นธรรม ในข้อที่ 12 ต้องรักษาไว้ซึ่งความเป็นส่วนตัวของปัจเจกชน ในข้อที่ 13 ต้องมีอิสระภาพในการเดินทางเคลื่อนย้าย ในข้อที่ 15 ต้องมีสัญชาติ และแม้แต่มีสิทธิในการลี้ภัยให้รอดพ้นจากการประหัตประหาร (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ, 2551)

ประการที่สาม ปฏิญญาสากลฯ ได้ให้การรับรองสิทธิทางสังคม ด้วยการยืนยันถึงปัจเจกชนมีสิทธิในการสมรส ในข้อที่ 16 สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา ในข้อที่ 18 และมีสิทธิที่จะเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางวัฒนธรรมที่ตนต้องการ ในข้อที่ 27 (กรมองค์การระหว่าง

ประเทศ กระทรวงต่างประเทศ, 2551)

ส่วนที่สอง ปฏิญญาสากลฯ ได้เพิ่มประเด็นใหม่เข้ามาในแนวคิดสิทธิมนุษยชน โดยสิทธิไม่ใช่แต่เพียงสิ่งที่รัฐบาลหรือองค์การทางการเมืองต้องให้ความคุ้มครอง หรือปกป้องเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่องค์การเหล่านั้นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นอีกด้วย เช่น ในข้อที่ 26 สิทธิในด้านการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม และในข้อที่ 22 สิทธิในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับศักยภาพที่สอดคล้องกับชุมชนทางวัฒนธรรมของตน (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ, 2551) หากนับรวมสิทธิที่ปฏิญญาสากลฯ ได้รับรองไว้จะมีทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 28 ข้อ

จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน มีรากฐานมาจากความคิดเรื่องความเท่าเทียมกันที่ปรากฏขึ้นในคริสต์ศาสนา และพัฒนาต่อเนื่องมาจากนักคิดสกุลพันธสัญญาที่กำหนดขอบเขตและหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปกป้องสิทธิของพลเมืองผู้อยู่ในรัฐ และเมื่อพื้นฐานความคิดเหล่านี้ถูกทำให้เกิดขึ้นจริงในรูปแบบของกฎหมายหรือคำประกาศ ดังเช่นที่เกิดขึ้นแล้วในคำประกาศอิสรภาพฯ และรัฐบัญญัติสิทธิ และปฏิญญาสากลฯ สิทธิของมนุษย์ในความคิดทางการเมืองจึงค่อย ๆ ถูกเปลี่ยนเป็นสิทธิทางการเมืองของประชาชน และประดิษฐ์ขึ้นเป็นสิทธิมนุษยชนในที่สุดขึ้น ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงความหมายของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ที่ใช้กันในปัจจุบัน

1.2 ความหมายของสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก

จากคำภาษาอังกฤษของคำว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ ที่ใช้คำว่า ‘Human Rights’ นั้น รูป ‘s’ แสดงถึงความเป็นพหุพจน์ ด้วยเหตุนี้สิทธิมนุษยชนจึงไม่ใช่เป็นสิทธิเพียงสิทธิเดียวแต่เป็นของกลุ่มสิทธิที่ถูกร้อย

รัดเข้าไว้กับความเป็นมนุษย์แล้วจึงกลายเป็น ‘สิทธิมนุษยชน’ ความหมายในลักษณะนี้ได้มีผู้รื้อนิยามไว้ต่าง ๆ นานา ดังจะเห็นได้จาก

โรสลาติน ฮิกกิน (Rosalyn Higgins) ได้ให้นิยามสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิที่มนุษย์มีอยู่โดยคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ สิทธิเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นกับหรือได้รับการอนุมัติรับรองจากรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงมีอาจถูกเพิกถอนด้วยคำสั่งของรัฐ ถึงแม้ว่าระบบกฎหมายจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ แต่สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่แต่ละบุคคลได้รับจากกฎหมายระหว่างประเทศ” (Higgins, 2003, pp. 661-665, แปลโดยผู้เขียน)

มอริซ แครนตัน (Maurice Cranston) ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “สิทธิมนุษยชนในฐานะของสิทธิทางศีลธรรม สิทธินี้แตกต่างจากสิทธิทางศีลธรรมอื่นที่สิทธิมนุษยชนเป็นสากล...สิทธิเหล่านี้เป็นของมนุษย์ก็เพียงเขาเป็นมนุษย์เท่านั้น” (Cranston, 1973, p. 7, แปลโดยผู้เขียน) และแครนตันยังได้ให้รายละเอียดว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นทั้งสิทธิทางศีลธรรมและสิทธิทางกฎหมาย (positive law) ด้วย (Cranston, 1973, p. 6)

เช่นเดียวกับ เจมส์ กริฟฟินส์ (James Griffin) ที่เสนอว่าสิทธิมนุษยชนสามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่ของการประเมินค่าทางศีลธรรม (evaluative) และในแง่ของการใช้งาน (functional) โดยนิยามของสิทธิมนุษยชนในแง่ของการประเมินค่าทางศีลธรรมนั้น หมายถึง “สิทธิที่พวกเรามีในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่วางอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางจริยธรรมว่าสิ่งใดคือ ‘มนุษย์’” (Griffin, 2012, p. 12, แปลโดยผู้เขียน) ในทางตรงกันข้าม สิทธิมนุษยชนในแง่การใช้งานมีที่มาจากกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหประชาชาติในการ “จำกัดอำนาจอธิปไตยของ

รัฐหรือสร้างข้ออ้างว่า ทำไมถึงควรจำกัดอำนาจนั้น” (Griffin, 2012, p. 13, แปลโดยผู้เขียน)

ในความหมายของ United Nations Non-Governmental Liaison Service (NGLS) ที่เป็นผลมาจากปฏิญญาสากล ที่ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า

“สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิที่เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นสัญชาติ ถิ่นที่อาศัย เพศ ชาติหรือชาติพันธุ์กำเนิด สีผิว ศาสนา ภาษา หรือสถานะใดก็ตาม พวกเราต่างเท่าเทียมกันจากการได้รับมอบสิทธิมนุษยชนโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิเหล่านี้เกี่ยวพันกันเป็นอิสระและไม่อาจแบ่งแยกได้” (United Nations Non-Governmental Liaison Service, 2008, p. 2, แปลโดยผู้เขียน)

จากนิยามที่ได้ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้นิยามมีความแตกต่างใน 2 ลักษณะคือ นิยามกลุ่มแรก ในคำนิยามของฮิกกิน แครนตันและของ NGLS จะกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนในฐานะสิทธิที่ติดมากับความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้สิทธิดังกล่าวจึงเป็นสากล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเพราะเป็นสิทธิที่มาจากธรรมชาติซึ่งติดตัวมากับมนุษย์ นี่จึงทำให้สิทธิดังกล่าวอยู่ในฐานะพื้นฐานทางศีลธรรมที่เป็นสากล ไม่ได้ขึ้นกับการรับรองขององค์การทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกประเทศ การตีความในลักษณะนี้เท่ากับเป็นการสืบทอดจารีตหรือนิยามที่มาจากนักคิดแนวพหุวัฒนธรรมที่ได้กล่าวไว้แล้วในส่วนที่เป็นประวัติความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน

ในทางตรงกันข้ามนิยามของกริฟฟินส์ นอกจากจะยอมรับลักษณะที่เป็นการประเมินค่าของมโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนเหมือนกับกลุ่มแรกแล้วยังให้ภาพของสิทธิมนุษยชนที่แตกต่างกันออกไป

กล่าวคือ สิทธิมนุษยชนอยู่ในฐานะของธรรมเนียม (norms) ในทางการเมืองระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ ธรรมเนียมดังกล่าวเมื่อทุกประเทศ (หรืออย่างน้อยประเทศส่วนใหญ่) ในโลกนี้รองรับจึงกลายเป็นสากล เนื้อหาของประเภทสิทธิจึงสามารถเพิ่มหรือลดได้ตามข้อตกลงหรือธรรมเนียมที่เปลี่ยนไป

ความแตกต่างของการตีความสิทธิมนุษยชนทั้งสองกลุ่มนี้คือ ความแตกต่างระหว่างการตีความว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์องค์การทางการเมืองทั้งหลายเพียงแต่รองรับสิทธิที่มีอยู่แล้วเท่านั้นกับการตีความว่าสิทธิมนุษยชนเป็นประดิษฐกรรม (invention) ของมนุษย์ที่ถูกยอมรับในระดับสากล แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มต่างยอมรับความเป็นสากลของสิทธิดังกล่าวทั้งคู่ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถตีกรอบสิทธิมนุษยชนได้ว่า เป็นสิทธิที่เป็นสากลของมนุษย์ กล่าวคือบุคคลใดได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์จะมีสิทธิดังกล่าว และเมื่อความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้ามายังประเทศไทย ความหมายของคำดังกล่าวก็ยิ่งถูกแปลง แปล และเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสังคมการเมือง ดังจะเห็นได้ในส่วนต่อไป

2. ประวัติความเป็นมาและความหมายของสิทธิมนุษยชนของไทย

ในที่นี้จะพิจารณาการปรากฏขึ้นของคำว่า 'สิทธิมนุษยชน' จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิต ตลอดจนพจนานุกรมอื่นที่สัมพันธ์กับคำนี้เพื่อสะท้อนช่วงเวลาและความหมายที่คำดังกล่าวปรากฏขึ้นหรืออย่างน้อยเป็นที่รับรู้ในสังคมไทย รวมถึงความหมายในทางกฎหมายและที่นักวิชาการของไทยได้ให้ไว้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน สามฉบับ พ.ศ. 2493, 2525 และ 2542 นั้น ล้วนไม่ปรากฏคำว่า 'สิทธิมนุษยชน' แต่อย่างใด มีแต่คำว่า 'สิทธิ' และคำว่า 'มนุษย์' แยกออกจากกัน ทั้งความหมายของคำว่า 'สิทธิ' และ 'มนุษย์' เองค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง ดังจะเห็นได้จาก

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ที่เป็นฉบับแรกสุดนั้น คำว่า "สิทธิ, สิทธิ น. ความสำเร็จ, อำนาจอันชอบธรรม. (ป.ส.)" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2523, p. 912) ข้อความในวงเล็บ (ป.ส.) หมายถึง คำนี้มีที่มาจากภาษาบาลี (ป.) หรือ สันสกฤต (ส.๗ ในขณะที่คำว่า "มนุษย์ น. คน. (ส.ป. มนุสส)" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2523, p. 694)

ต่อมาพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า 'สิทธิ' หรือ 'สิทธิ' ไว้ว่า "น. อำนาจอันชอบธรรม; ความสำเร็จ. (ป., ส.)" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531, p. 882) และ "มนุษย์-, มนุษย์ [มะนุดสะยะ-, มะนุด] น. สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, คน. (ส.; ป. มนุสส)." (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531, p. 625) จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับฉบับ พ.ศ. 2493 แล้วในฉบับ พ.ศ. 2525 ได้สลับความหมายของคำว่า 'สิทธิ' โดยเปลี่ยนให้ 'อำนาจอันชอบธรรม' มาก่อน 'ความสำเร็จ' และขยายเพิ่มเติมความหมายของ 'มนุษย์' จากเดิมที่มีความหมายแค่ 'คน' กลายมาเป็น 'สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง'

เมื่อถึงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ความเปลี่ยนแปลงในความหมายยิ่งเพิ่มขึ้นไปอีก ดังจะเห็นได้จาก คำว่า "สิทธิ, สิทธิ [สิทธิ, สิทธิ] น. อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เขามีสิทธิในที่ดิน

แปลงนี้. (ป., ส.); (กฎ) อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย (อ. Right)." (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, p. 1193) ในขณะที่ความหมายของ 'มนุษย์' เป็นเช่นเดียวกับ ฉบับ พ.ศ. 2525 ทุกประการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, p. 832)

ความหมายของ 'สิทธิ' ในแง่ที่หมายถึง ความสำเร็จค่อยเลือนไปจนเหลือแต่อำนาจที่ชอบธรรมใน ฉบับ พ.ศ. 2543 และในฉบับดังกล่าวนี้เอง ยังได้แสดงถึงตัวอย่างของความชอบธรรมที่มันยี่ที่สัมพันธ์กับกฎหมาย และยังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า 'สิทธิ' กับคำว่า 'Right' ในภาษาอังกฤษอีกด้วย

การรับรู้อย่างเป็นทางการของราชบัณฑิตยสถานต่อความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า 'Human Rights' กับคำว่า 'สิทธิมนุษยชน' เกิดขึ้นในศักราชศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2529 ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติดังนี้ "Human Right สิทธิมนุษยชน" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2529, p. 94) โปรดสังเกตว่า 'right' นั้นเป็นรูปเอกพจน์ซึ่งแสดงถึงการมีหนึ่งเดียวไม่ได้มีหลายสิทธิ และที่น่าสนใจคือการแปลดังกล่าวไม่ได้ทำให้พจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2542 ที่ตามมภายหลังบรรจุคำและความหมายลงไปแต่อย่างใด

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาจากการรับรู้คำและความหมายของ 'สิทธิมนุษยชน' แล้วราชบัณฑิตเริ่มรับรู้คำนี้อยู่ระหว่าง ช่วง พ.ศ. 2525 ถึง ประมาณ พ.ศ. 2529 จึงมีการบัญญัติคำดังกล่าวไว้ในศักราชศาสตร์ แต่การบัญญัตินั้นยังไม่ได้มีการบรรจุไว้ในพจนานุกรมฉบับหลักจนถึงปัจจุบัน

จากนิยามคำว่าสิทธิของราชบัณฑิตยสถาน จะพบว่า คำว่าสิทธินั้นสัมพันธ์กับความชอบธรรม

สิทธิเป็นอำนาจชนิดหนึ่ง แต่เป็นชนิดที่ชอบธรรม หรือกอบปรองธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งเพราะมีธรรมะ จึงทำให้อำนาจนั้นถูกต้อง ธรรมะจึงเป็นประหนึ่ง กรอบของอำนาจ หากพ้นจากกรอบดังกล่าว อำนาจนั้นจะไม่ใช้สิทธิ เช่น กลายเป็นอำนาจป่าเถื่อน เช่น อำนาจของโจรป่าที่มาจากอาวุธในมือเวลาจี้หรือ ปล้นคน เป็นต้น

ในขณะที่ความหมายของ 'ธรรมะ' หรือ 'ธรรม' ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน คือ

ธรรม, ธรรมะ [ทำ, ทำมา] น. คุณความดี เช่น เป็นคนมีธรรมะ เป็นคนมีศีลมีธรรม; คำสั่งสอน ในศาสนา เช่น แสดงธรรม ฟังธรรม ธรรมะของ พระพุทธเจ้า; หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา เช่น ปฏิบัติธรรม ประพฤติธรรม; ความจริง เช่น ได้ดวงตาเห็นธรรม; ความยุติธรรม, ความถูกต้อง, เช่น เป็นธรรมในสังคม; กฎ, กฎเกณฑ์, เช่น ธรรมะแห่ง หมู่คณะ; กฎหมาย เช่น ธรรมะระหว่างประเทศ; สิ่งทั้งหลาย, สิ่งของ, เช่น เครื่องไทยธรรม. (ส. ธรรม; ป. ธรรม) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, p. 553)

เมื่อประกอบกันระหว่างคำว่า 'สิทธิ' และ 'มนุษย์' ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แล้วจะได้ความหมายของ 'สิทธิของมนุษย์' เป็น "อำนาจอันชอบธรรมของสัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผลหรือ สัตว์ที่มีจิตใจสูงหรือคน" หากมองว่าประวัติความเป็นมาของสังคมไทยมีความผูกพันกับอิทธิพลของ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ ธรรมะ ตามกรอบดังกล่าว จึงไม่อาจหลุดพ้นกรอบอ้างอิงทางศาสนาเหล่านี้ ด้วยเช่นกัน

ในทางกฎหมาย เราสามารถเห็นคำจำกัด ความของสิทธิมนุษยชนได้จากพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พุทธศักราช 2542 ที่ว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง "ศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” (พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2542, sec. 3) นิยามที่ปรากฏขึ้นในลักษณะนี้ได้ผูกโยงสิทธิมนุษยชนเข้ากับความเป็นมนุษย์ และต้องมีการรับรองด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายภายในหรือระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอ้างอิงความเป็นมนุษย์ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดต่างประเทศแม้แต่ในนิยามตามกฎหมาย

ในทางวิชาการแล้ว การบรรจุคำว่า สิทธิมนุษยชน และมีการให้คำจำกัดความ อาจดูได้จากงานเขียนของ พระธรรมปิฎก เสน่ห์ จามริก, ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล และ จรัล ดิษฐาอภิชัย ดังนี้

ในงานเขียนของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ที่ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของการที่มนุษย์เรามาตกลงยอมรับกัน ให้บุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์แต่ละคนได้รับความเคารพ นับถือเอาใจใส่ ดูแล คุ้มครองรักษา และได้รับประโยชน์จากการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ซึ่งอาจจะพูดว่า “อย่างดีที่สุด” มนุษย์ที่มาตกลงกันในที่นี้หมายถึง ชุมชนระดับโลกคือ องค์การสหประชาชาติ ได้แก่ ชาติต่าง ๆ ทั้งหลายในโลกนี้ที่ได้ตกลงกันและได้วางเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นซึ่งยอมให้บุคคลยกขึ้นเป็นข้ออ้าง เพื่อเป็นหลักประกันหรือเป็นมาตรฐานที่จะให้เขามีชีวิตอยู่เป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงความดีงามและประโยชน์สุขที่ควรจะได้รับ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2551, p. 1)

เสน่ห์ จามริกได้ให้ภาพสิทธิมนุษยชนซึ่งต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ

ประการแรก สิทธิมนุษยชนในฐานะของจิตวิญญาณหรือเจตนารมณ์ที่จะ “จัดระเบียบสังคมวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสมดุลและเที่ยงธรรมของมวลมนุษย์ในสังคม รวมทั้งเป็นรากฐานสำคัญและจำเป็นต่อการจัดระเบียบกลไกทางการเมืองและกฎหมายเพื่อความสมดุลแห่งอำนาจด้วย” (เสน่ห์ จามริก, 2543, p. 23) ประการที่สอง สิทธิมนุษยชนเป็น “แบบแผนสัมพันธภาพอันสมดุลและเที่ยงธรรมประกอบเป็นวิธีการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสันติของมนุษย์ในสังคม โดยนัยทางประวัติศาสตร์โลกตะวันตกได้ชื่อว่า เป็นผู้บุกเบิกจุดประกายให้เกิดจิตสำนึกตื่นตัวเรียนรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” (เสน่ห์ จามริก, 2543, p. 23) และประการสุดท้าย สิทธิมนุษยชนในฐานะสื่อคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะ “สิทธิมนุษยชนไม่ใช่เป็นเพียงการจัดกลุ่มรายชื่อหรือรายการสิทธิประเภทต่าง ๆ แบบเป็นสูตรสำเร็จตายตัว เพื่อปกป้องและส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภายใต้โครงสร้างอำนาจซึ่งแตกต่างหลากหลายกันออกไปตามบริบททางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม” (เสน่ห์ จามริก, 2543, p. 24)

จรัล ดิษฐาอภิชัยได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลก ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ผิวพรรณ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถ ในฐานะเศรษฐกิจ เป็นมหาเศรษฐี กระยาจก เป็นคนชั้นสูง ชั้นต่ำ ฐานะทางการเมือง เป็นนายกรัฐมนตรี หรือประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ฯลฯ สิทธิมนุษยชนจึงมีลักษณะสากล (Universality) เพราะมนุษย์ทุกคนมีลักษณะโดยพื้นฐานเหมือนกัน” (จรัล ดิษฐาอภิชัย, 2550, p. 25)

นอกจากนี้จรัล ยังได้ยกตัวอย่างประเภทของ สิทธิมนุษยชนมาไม่ต่ำกว่า 17 ประเภท เช่น ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ ทางความคิด สิทธิทางการศึกษา เสรีภาพในการ นับถือศาสนา สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิชุมชน สิทธิด้านการมีส่วนร่วม เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิ ในที่อยู่อาศัย สิทธิผู้บริโภค ผู้ลี้ภัย สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิของคนพิการ สิทธิของชาวไทยภูเขา สิทธิของ คนจนในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น (จรัล ดิษฐาอภิชัย, 2550, pp. vii–viii)

ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพลได้ให้ความสัมพันธ์ ระหว่างสิทธิมนุษยชนกับมนุษย์ไว้ว่า “สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ถือว่า มนุษย์ทุกคน มีเพราะเขาเป็นมนุษย์” (พุทธิศาน ชุมพล, 2550, p. 157)

เราจะพบว่า นิยามของสิทธิมนุษยชนของทั้ง ห้าข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นในตัวพระราชบัญญัติฯ หรือ ของพระธรรมนูญ เสน่ห์ จรัลและพุทธิศาน แสดง ให้เห็นถึงการนำเอาแนวความคิดเรื่องธรรมชาติของ มนุษย์ที่มาจากต่างประเทศอย่างเด่นชัด ผู้นิยาม ทั้งห้าต่างอ้างถึงมนุษย์ในฐานะของผู้ที่เป็นเจ้าของ สิทธิ แต่ความแตกต่างของนักวิชาการทั้งห้าคือ พื้นฐานที่มาของสิทธิ และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่เป็นผู้ถือสิทธิ นี่จึงสามารถทำให้แบ่งนิยามดังกล่าวได้เป็นสอง กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก สิทธิมนุษยชนคือ สิทธิของ มนุษย์ เพราะเป็นมนุษย์จึงมีสิทธิโดยไม่ต้องอ้างอิง ถึงอำนาจหรือความชอบธรรมอันใด ประกอบด้วย จรัล และพุทธิศาน ในขณะที่กลุ่มที่สอง สิทธิ มนุษยชนนั้นนอกจากจะเป็นสิทธิของมนุษย์แล้ว สิทธิดังกล่าวยังสัมพันธ์กับข้อตกลงหรือการจัด ระเบียบที่สมดุลและเป็นธรรมระหว่างมนุษย์เอง ใน

กรณีของเสน่ห์ มาตรฐานที่ดั่งามที่มนุษย์จะอยู่ ร่วมกันในกรณีของพระธรรมนูญ

3. ปัญหาในระดับทางความคิด

จากที่ได้แสดงให้เห็นแล้วในส่วนที่กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของแนวคิด ‘Human Rights’ ของตะวันตก และการกลายเป็น ‘สิทธิมนุษยชน’ ใน ไทย ปัญหาในระดับความคิดนี้มีอยู่ใน 2 ประเด็น คือ ประการแรก ปัญหาในตัวมโนทัศน์เรื่องสิทธิ มนุษยชน และประการที่สอง ปัญหาความแตกต่าง กันในบริบทหรือโครงสร้างทางความคิด

3.1 ปัญหาในมโนทัศน์

ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนตามแบบ ตะวันตกวางอยู่บนพื้นฐานการมองความเหมือนกัน ของมนุษย์ และด้วยเหตุที่เป็นมนุษย์เหมือนกันนี้ ทำให้ทุกคนที่กำเนิดมาเป็นมนุษย์ และ/หรือกำเนิด จากมนุษย์ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งสิ้น และสิทธิ ดังกล่าวเมื่อถูกบังคับใช้ในทางการเมืองภายใน และระหว่างประเทศ ทำให้สิทธิมนุษยชนอยู่ทั้งใน สถานะที่มีเป็นกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม หรือทางการเมือง ที่ควรจะเป็น พร้อมกันนั้นสิทธิมนุษยชนยัง อยู่ในสถานะของการเป็นข้อตกลงของมนุษย์ที่ทำ ร่วมกันดังที่ปรากฏในกฎหมายภายในประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ เป็นต้น หรือในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนฯ เป็นต้น สถานะทั้ง 2 ประการนี้ ได้นำไปสู่ปัญหาในขอบเขต นิยาม และ จำนวนของสิทธิมนุษยชน

เช่นเดียวกับความคิดที่มีลักษณะเป็น นามธรรมในความคิดทางการเมือง เช่น ความ ยุติธรรม ประชาธิปไตย ความเสมอภาค เป็นต้น สิทธิมนุษยชนก็เช่นกันสามารถนิยามได้อย่างหลากหลาย แตกต่างกันไปตามบริบท และโลกทัศน์ของ

ผู้นิยาม รวมถึงประเด็นที่ผู้นิยามให้ความสำคัญ เมื่อเป็นเช่นนั้น แนวโน้มของความหมายและคำนิยามของสิทธิมนุษยชนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามการนิยามใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

หากความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นแต่เพียงคำที่มีคุณค่าในการศึกษาความคิด หรือปรัชญาการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว สิทธิมนุษยชนจะเป็นเพียงหนึ่งในปัญหาที่ใช้อภิปราย ได้เถียงทางวิชาการของนักปรัชญาและทฤษฎีการเมืองเท่านั้น แต่สิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพลเมืองกับรัฐ พลเมืองกับพลเมือง หรือรัฐกับรัฐ และเมื่อนิยามเรื่องสิทธิมนุษยชน

เลื่อนไหลไปตามการตีความของนักคิดใหม่ ๆ และส่งต่อตัวนิยามในข้อตกลงฯ ปัญหาที่ตามมาคือ ช่องว่างของการเลื่อนไหลนี้ย่อมทำให้ผู้ฉวยโอกาส นำเอานิยามหรือความหมายของสิทธิมนุษยชนแบบที่ตนได้ประโยชน์สูงสุดไปใช้ตามอำเภอใจของตน ซึ่งจะกล่าวต่อไปในเรื่องที่ว่า ด้วยปัญหาในระดับการกระทำ

ปัญหาต่อมาคือ เรื่องจำนวนสิทธิมนุษยชนจะพบว่า จำนวนสิทธิมนุษยชนตามความคิดของนักคิด และเอกสารทางการเมืองต่าง ๆ นั้นจะพบจำนวนสิทธิที่มีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนสิทธิมนุษยชน

ลำดับ	ชื่อ	จำนวนสิทธิ
1	จอห์น ล็อก	3
2	คำประกาศอิสรภาพฯ	3
3	รัฐบัญญัติสิทธิฯ	10
4	ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนฯ	ไม่ต่ำกว่า 28
5	จรัล ดิษฐาอภิชัย	ไม่ต่ำกว่า 17

จะพบได้ว่า จำนวนสิทธิฯ และรายละเอียดยังมีความเป็นรูปธรรมเท่าใดจะยิ่งทวีจำนวนสิทธิขึ้นไปเรื่อย ๆ ปัญหาที่ตามมาคือ จำนวนสิทธิที่เพิ่มพูนขึ้นนี้ แค่ไหนจึงจะเป็นจำนวนที่เพียงพอของสิทธิมนุษยชน ปัญหาเรื่องจำนวนสิทธิที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะนำไปสู่ปัญหาที่ว่า เมื่อจำนวนสิทธิไม่คงที่ การกระทำที่แต่เดิมไม่เป็นการละเมิดสิทธิต่อไปจะเป็นการละเมิดสิทธิหรือไม่ ตัวอย่างของปัญหาในลักษณะนี้ เช่น สิทธิชุมชน เป็นสิทธิที่ได้รับรองเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนอย่างค่อนข้างใหม่คือ อย่างน้อยเป็นทางการตั้งแต่มีการจัดทำ

ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนฯ ปีพุทธศักราช 2491 เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ช่วงเวลาที่ก่อนหน้านี้จะประกาศยอมรับว่า เป็นสิทธิมนุษยชน การกระทำที่ละเมิดสิทธิชุมชนย่อมไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ยิ่งจำนวนสิทธิเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ยิ่งเท่ากับเป็นการทำให้ข้ออ้างเรื่องการเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ลดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจากสิทธิที่เกิดขึ้นจากนักคิดสกุลพันธสัญญาอันมีลักษณะเป็นนามธรรมและมีจำนวนน้อย ในขณะที่สิทธิที่เพิ่มขึ้นและมีลักษณะเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น

ตามปฏิญญาสิทธิมนุษยชนฯ ยิ่งถอยห่างจากสภาพ ธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ จะทำให้เราตั้งคำถามได้ว่า ถ้าเช่นนั้นสิ่งใดคือ พื้นฐานที่ทำให้มนุษย์มีสิทธิกัน แน่ หากไม่ใช่สภาพธรรมชาติ หรือความเป็นมนุษย์ ที่มีร่วมกันซึ่งปราศจากบริบท

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน หรือ คำอธิบายที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว พร้อมกับการเกิดขึ้นของธรรมเนียม และกฎหมายระหว่างประเทศที่ ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน มโนทัศน์เรื่องสิทธิ มนุษยชนจึงกลายเป็นคำที่ไม่น่าหนักทางการเมือง และสามารถนำไปใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง คำว่าสิทธิมนุษยชนจึงมีความหมายต่อเมื่อใครเป็นผู้ใช้ เช่น หากฝ่ายใดสูญเสียอำนาจรัฐจะอ้างถึงสิทธิ มนุษยชนเพื่อเรียกร้องให้เกิดการคุ้มครอง หรือให้ เกิดการแทรกแซงจากต่างประเทศ ในทางตรงกันข้าม หากฝ่ายเดียวกันนี้ได้ควบคุมอำนาจรัฐจะไม่เอ่ยถึงสิทธิมนุษยชนอีก เป็นต้น

3.2 ปัญหาความแตกต่างกันในบริบทหรือ โครงสร้างทางความคิด

เมื่อมโนทัศน์หรือความคิดเรื่อง 'Human Rights' เข้ามายังประเทศไทย และถูกแปลและ เปลี่ยนมาเป็น 'สิทธิมนุษยชน' คำว่า 'สิทธิ' และ 'มนุษย์' เดิมที่มีความหมายในสังคมไทย ถูก ประกอบร่างและเปลี่ยนให้รับเอาความหมายแบบ ตะวันตกมาประทับ หากพิจารณาเพียงผิวเผิน 'สิทธิ มนุษยชน' จึงเหมือนเป็นกล่องว่างที่นำเนื้อหาของ 'Human Rights' ไปบรรจุ แต่ปัญหาที่แสดงให้เห็น แล้วคือ กล่องที่ว่างนี้ไม่ว่าง เพราะคำว่า 'สิทธิ' และ คำว่า 'มนุษย์' ในสังคมไทยนั้นมีความหมายอยู่ก่อน แล้ว ถึงแม้ว่าจะไม่เคยมีสิ่งที่เรียกว่า 'สิทธิมนุษยชน' ตามแนวคิดไทยตั้งแต่ต้น คำว่า 'Human Rights' 'สิทธิ' 'มนุษย์' ทั้งสามคำต่างมีประวัติความเป็น

มาของตน และเกิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมือง โครงสร้างทางความคิดในสังคมนั้น

ปัญหาของการผสมผสานกันของความคิดซึ่ง มีบริบทที่แตกต่างกันนี้ นำไปสู่ปัญหาในหลาย ประเด็น ดังต่อไปนี้

ประการแรก มุมมองต่อเรื่องมนุษย ความคิดเรื่องมนุษย์ที่ปรากฏขึ้นในความคิด 'Human Rights' ไม่ว่าจะเป็นมาจากแนวคิดในคริสต์ ศาสนา หรือจากนักคิดสฤทพันธุ์สัญญาะนั้นต่าง ยืนยันถึงหลักการเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์แต่ละคน ขอแต่เพียง เป็นมนุษย์จะต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกันในเรื่อง เดียวกันจึงจะเป็นความถูกต้อง (Right) ตามกฎ ธรรมชาติทำให้สิทธิกับความถูกต้องผกผันเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน แต่ความคิดเรื่องความเท่าเทียมกันกลับ เป็นสิ่งไม่เคยมีในสังคมไทย หรืออย่างน้อยก่อนการ เข้ามาถึงของแนวคิดแบบตะวันตก การปฏิบัติอย่าง 'ถูกต้อง' นั้นต้องมีการปฏิบัติต่อกันอย่างแตกต่างกัน ตามสถานะที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ระดับการให้ การใช้สรรพนาม ระดับการก้มศีรษะ การใช้ระดับ คำ เมื่อเป็นเช่นนี้การปฏิบัติอย่างเสมอภาคตาม หลักการแบบสิทธิมนุษยชนที่มาจากตะวันตก ย่อมเผชิญหน้ากับสามัญสำนึกที่มีมาอยู่แล้วใน สังคมไทยว่า ผู้ปฏิบัติจะเลือกอย่างไร การลักลั่นหรือ มีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันนี้เป็นสิ่งที่เห็นได้เป็นปกติ

ประการที่สอง ความคิดเรื่อง 'Rights' เมื่อกลายมาเป็นสิทธิ ที่มาของ 'Rights' ตามแนวคิด นักคิดสฤทพันธุ์สัญญาะนั้น มุ่งถึงความต้องการด้วย เสมอ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นสิทธิเพราะเป็นสิ่งที่ ถูกต้อง รากฐานของความถูกต้องนี้อาจจะมาจาก ที่มาที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อมนุษย์รวมตัวกันจะตั้ง สังคมการเมืองหรือรัฐขึ้น รัฐที่เกิดขึ้นนี้มีหน้าที่จะ

ต้องปฏิบัติโดยรักษาสีทิตต่าง ๆ ของผู้มาร่วมกัน จัดตั้งรัฐนั้น สีทิตของผู้ร่วมก่อตั้งรัฐจึงต้องถูกรักษาไว้ การละเมิดสีทิตของผู้ก่อตั้งรัฐจึงเท่ากับเป็นการละเมิดสัญญา สีทิตบนพื้นฐานนี้จึงมาจากพื้นฐานการเป็นคู่สัญญาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้ร่วมก่อตั้งรัฐกับรัฐ หรือระหว่างผู้ร่วมก่อตั้งด้วยกันเอง เมื่อความคิดนี้เผยแพร่ และถูกทำซ้ำจนกลายมาเป็นสามัญสำนึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม ย่อมทำให้การละเมิดสีทิตระหว่างกันเป็นไปอย่างยากลำบาก เป็นต้น

แต่ความคิดลักษณะนี้ไม่เคยมีมาในสังคมไทย ความถูกต้องถูกนิยามขึ้นจากความถูกต้องของคลองธรรม โดยทั่วไปเป็นตามนัยของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาพุทธ ทั้งองค์การทางการเมือง เช่น รัฐหรืออาณาจักรนั้นถูกก่อตั้งขึ้นด้วยพระมหากษัตริย์ หรือการรวมตัวกันของขุนนางที่ต่อมากลายมาเป็นพระมหากษัตริย์ เป็นต้น สถานะของบุคคลในองค์การทางการเมืองเหล่านั้น จึงอยู่ในฐานะ 'ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน' หรือ 'อาณาประชาราษฎร์' ที่มุ่งหวังรอพระเมตตา หรือในบางกรณีอาจจะมุ่งหวังที่จะเป็นผู้มีอำนาจเสียเอง ความคิดเรื่องการถูกทำนองคลองธรรมในลักษณะนี้ จึงมีลักษณะเป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานะและหลักธรรมตามที่กำกับไว้ เช่น หากเป็นคนธรรมดาสามัญควรปฏิบัติตามหลักมรรคาวชิราวุธ 4 ที่ประกอบด้วย สัจจะ (ความจริง) ทมะ (ฝึกตน) ขันติ (อดทน) และจาคะ (เสียสละ) หรือเป็นพระมหากษัตริย์ควรปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งด้วยข้อบอกเป็นนัยอยู่ว่าเป็นหลักธรรมของพระราชินี ไม่ใช่หลักธรรมของสามัญชน เป็นต้น

เมื่อคนในประเทศไทยไม่ได้มีสามัญสำนึก หรือจินตนาการร่วมกันในฐานะคู่สัญญาแล้ว

ความเข้าใจหรือสีทิตในแง่ของความถูกต้องตามพันธสัญญา ย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ทั้งเมื่อเกิดรัฐธรรมนูญขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ แล้วความถูกต้องชอบธรรมถูกนิยามใหม่ตามตัวบทกฎหมาย แต่หากบทบัญญัติทางกฎหมายไม่สอดคล้องกับสามัญสำนึกยากที่จะมีการบังคับใช้ได้ เมื่อบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมเนื้อเรื่องสิทธิพลเมือง เพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ รวมถึงการเพิ่มเติมความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไป สิ่งที่จะตามมาคือ หลักการตามกฎหมายกับแนวปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกนั้นไม่สอดคล้องกัน การเลือกที่จะทำตามอำเภอใจ (arbitrary) แบบที่ตนได้ประโยชน์จึงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในที่สุด เช่น การเรียกร้องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือประเทศมหาอำนาจเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมือง เป็นต้น จากที่กล่าวมานี้ทั้งหมด สิทธิมนุษยชนจึงอยู่ในฐานะสีทิตหนึ่งที่มีทางกฎหมายโดยปราศจากความคิดทางการเมืองที่จะทำให้สีทิตนี้มีพลังที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสมาชิก และระหว่างสมาชิกกับสมาชิกเอง

บทสรุป

มโนทัศน์ 'Human Rights' หรือสิทธิมนุษยชนตามแนวคิดแบบตะวันตกนั้นวางอยู่บนพื้นฐานความคิดที่สำคัญสองเรื่องคือ เรื่องความเสมอภาคและสิทธิตามธรรมชาติ ต่อมารากฐานทั้งสองได้ผ่นคลายลงกลายเป็นมีที่มาจากข้อตกลงในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้รับรองสิทธิมนุษยชนตามแนวทางดังกล่าวตามการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ นักวิชาการในไทยนั้นกลับอ้างอิงถึงสิทธิ

มนุษยชน ตามแนวคิดเรื่องความเสมอภาค และสิทธิในฐานะความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกนำเข้ามาอยู่ในไทยจากภายนอก ตราบเท่าที่การอ้างอิงรากฐานของสิทธิมนุษยชนบนพื้นฐานดังกล่าวย่อมเท่ากับเป็นการอ้างอิงบนพื้นฐานของปราสาทไฟที่มีรากฐานไม่มั่นคงหนาแน่น เพราะบริบททางวัฒนธรรมไทยนั้นมิมีมุมมองต่อความคิดเรื่องความเสมอภาคและสิทธิที่แตกต่างกันออกไป ในทางตรงกันข้าม หากการยอมรับในฐานะเป็นกฎหมายหรือธรรมเนียมในทางการเมืองระหว่างประเทศนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่า แต่ก็ต้องประสบกับปัญหาหากกฎหมายดังกล่าวไม่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมรองรับจะเท่ากับปราศจากอำนาจที่ทำให้คนในสังคมปฏิบัติตามได้โดยไม่ต้องใช้กำลังบังคับ ในมนทัศน์สิทธิมนุษยชนของไทยจึงตกอยู่ในสภาพหนีเสือปะจระเข้ (Dilemma) กล่าวคือ หากจะทำให้มีพลังต้องทำให้สังคมยอมรับแนวคิดที่ไม่มีพื้นฐานจากในสังคมนั้น หากจะยอมรับเพียงแต่เป็นข้อตกลงจะปราศจากพลังที่จะทำให้กฎหมายนั้นบังคับใช้

ได้อย่างเป็นผล นอกจากนี้ มโนทัศน์เรื่อง 'Human Rights' ยังเท่ากับเป็นพื้นที่ปะทะกันระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาจากภายนอกกับพลังทางความคิดในท้องถิ่นไทย ทำให้เกิดมโนทัศน์ที่ทรงพลังทางการเมืองแต่ปราศจากรากฐานรองรับในที่สุด

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ปัญหาสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นจากการนำความคิดที่อยู่แตกต่างบริบทสังคมไทยมาใช้ข้ามบริบท ในอนาคตการปรับใช้ความคิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ แต่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด แต่จะเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยการหลอมกลืนความคิดในบริบทไทยให้กลายเป็นตะวันตก หรือกลืนความคิดตะวันตกให้กลายเป็นไทย ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของข้าวไก่ทอดในร้านอาหารจานด่วนที่ขายไก่ทอด Human Rights จะถูกทำให้กลายเป็นสิทธิมนุษยชนที่มีความหมายเฉพาะตัวในสังคมไทย หรือสิทธิมนุษยชนจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสากลโดยทำให้เป็น Human Rights ขึ้นกับพลังต่าง ๆ ในสังคมไทยที่จะกำหนดทิศทางของมโนทัศน์นี้

References

- Chamarik, S. (2000). *Human Rights in Thai Society*. Bangkok: Office of National Human Rights Commission. (in Thai)
- Cranston, M. (1973). *What are Human Rights?*. New York: Taplinger.
- Department of International Organizations. (2008). *Universal Declaration of Human Rights*. Bangkok: Department of International Organizations. (in Thai)
- Ditapichai, J. (2007). *On the Path Toward Human Rights*. Bangkok: Institute of Public Policy Studies. (in Thai)
- Doherty, T. A. (2009). The Application of Human Rights Treaties in the Development of Domestic and International Law: A Personal Perspective. *Leiden Journal of International Law*, 22(04), 753. <https://doi.org/10.1017/S0922156509990203>
- Griffin, J. (2012). Human Rights: *Question of Aim and Approach*. In G. Ernst & J.-C. Heilinger (Eds.), *The Philosophy of Human Rights: Contemporary Controversies*. Berlin; Boston: De Gruyter.
- Hafner-Burton, E. (2013). *Making Human Rights a Reality*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Higgins, R. (2003). Human Rights. In A. Kuper & J. Kuper (Eds.), *The Social Science Encyclopedia* (2nd ed.). London; New York: Routledge.
- Hobbes, T. (1991). *Leviathan*. Cambridge [England] ; New York: Cambridge University Press.
- Jumbala, P. (2007). Human Rights. In Prudhisun Jumbala, Ek Tangsapwatthana, & Siriphan Noksuwan (Eds.), *Concepts in Contemporary Political Science* (Vol. 1). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Locke, J. (2016). Second Treatise of Government. In M. Goldie (Ed.), *Second Treatise of Government ; and a Letter Concerning Toleration*. Oxford: Oxford University Press.
- Mignolo, W. (2013). Who Speaks for the “Human” in Human Rights? In J.-M. Barreto (Ed.), *Human Rights from a Third World Perspective: Critique, History and International Law*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- National Human Rights Commission Act. (1999). (in Thai)
- Phra Thammapidok (Payutto, P.). (2008). *Human Rights: Social Consolidation or Dissolution* (2nd ed.). Bangkok: Sahadhammik. (in Thai)

- Rajagopal, B. (2006). Counter-Hegemonic International Law: Rethinking Human Rights and Development as a Third World Strategy. *Third World Quarterly*, 27(5), 767–783. <https://doi.org/10.1080/01436590600780078>
- Rousseau, J. J. (1999). The Social Contract. In C. Betts (Trans.), *Discourse on Political Economy and, the Social Contract*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Royal Institute of Thailand. (1980). *Royal Institute Dictionary 1950* (17th ed.). Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai)
- Royal Institute of Thailand. (1986). *Dictionary of Political Science*. Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai)
- Royal Institute of Thailand. (1988). *Royal Institute Dictionary 1982* (5th ed.). Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai)
- Royal Institute of Thailand. (2003). *Royal Institute Dictionary 1999*. Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai)
- United Nations Non-Governmental Liaison Service. (2008). *The United Nations Human Rights System: How To Make It Work For Yo*. Geneva: United Nations Non-Governmental Liaison Service.